

ISSN: 2146-1961

Saki, Ü. (2023). Takım sporcularında yarışma yönelim tercihlerinin başarı motivasyonlarına etkisi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(53), 1128-1137.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3301>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

TAKIM SPORCULARINDA YARIŞMA YÖNELİM TERCİHLERİNİN BAŞARI MOTİVASYONLARINA ETKİSİ

Ünal SAKİ

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ağrı, Türkiye, usaki@agri.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4913-0693

Gönderim tarihi: 23.04.2023

Kabul tarihi: 12.08.2023

Yayım tarihi: 01.09.2023

Öz

Bu araştırmanın amacı, takım sporcularında yarışma yönelim tercihlerinin başarı motivasyonlarına etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2022-2023 sezonu 2. lig takım sporlarında (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) mücadele eden 148 kadın ($X_{\text{yaş}}=19,83\pm 2,14$) ve 171 erkek ($X_{\text{yaş}}=20,87\pm 2,07$) toplam 319 ($X_{\text{yaş}}=20,32\pm 3,45$) sporcu oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama kısmında araştırmacı tarafından düzenlenen "Kişisel Bilgi Formu", Gözmen Elmas ve Aşçı (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yarışma Yönelimleri Ölçeği" ve Tiryaki ve Gödelek (1997) tarafından Türkçe'ye uyarlanması yapılan "Sporda Başarı Motivasyonu Ölçeği" kullanılmıştır. Sporcuların yarışma yönelimleri ile çok alanlı kararlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon katsayısı, etkiyi belirlemek için ise regrasyon testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, takım sporcularında yarışma yönelimi alt boyutlarından iş birliği ($p<.000$; $r=0.456$) ve çatışma ($p<.000$; $r=0.320$) ile başarı motivasyonları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Takım sporcularında iş birliği ve çatışma yönelimleri güç gösterme, başarılı olma ve başarısızlıktan kaçınma güduları ile pozitif yönde etki gösterdiği tespit edilmiştir. Bu ifadeler, takım sporcularının yarışma içerisinde rakiplerini yenme veya takım halinde hareket etme yönelimi sergilediklerinde başarı motivasyonunu sağlayıp kazanma eğilimi gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar kelimeler: Spor, yarışma, başarı, motivasyon.

THE EFFECT OF COMPETITION ORIENTATION PREFERENCES ON ACHIEVEMENT MOTIVATION IN TEAM ATHLETES

ABSTRACT

This study aimed to examine the effect of competition orientation preferences on achievement motivation among team athletes. The sample of the study consisted of 148 female ($X_{age}=19.83\pm 2.14$) and 171 male ($X_{age}=20.87\pm 2.07$) athletes in total 319 ($X_{age}=20.32\pm 3.45$) competing in 2nd league team sports (football, basketball, volleyball, handball) in the 2022-2023 season. In the data collection part of the study, the "Personal Information Form" prepared by the researcher, the "Competition Orientations Scale" adapted into Turkish by Gözmen Elmas and Aşçı (2021) and the "Sport Achievement Motivation Scale" Sports Achievement Motivation Scale adapted into Turkish by Tiryaki and Gödelek (1997) were used. Pearson's correlation coefficient was used to examine the relationship between athletes' competition orientations and their multidomain determination, and a regression test was used to determine the effect. The results showed a positive and moderate relationship between cooperation ($p<.000$; $r=0.456$) and conflict ($p<.000$; $r=0.320$), which are sub-dimensions of competition orientation and achievement motivation in team athletes. It was determined that cooperation and conflict orientations had a positive effect on the motivation to show power, becoming successful, and avoiding failure among team athletes. These statements can be interpreted to mean that team athletes tend to provide achievement motivation and win when they exhibit a tendency to defeat their opponents or act as a team in the competition.

Keywords: Sports, competition, achievement, motivation.

GİRİŞ

Psikoloji ve eğitim literatürünün çoğunda rekabet, doğası gereği bireyler ve toplum için zararlı görülse de (Foster, 1984) spor performansı için yarışmaya dayalı rekabet önem arz etmektedir. (Ryckman, vd., 2009). Bu açıdan rekabeti yarışma içinde değerlendirirken spor psikologları, sporda iki farklı yarışma yönelimine dikkat çekmiştir. Sonuç yönelimi, diğer rakiplere göre kazanma veya üst sıralarda yer alma arzudur. Performans yönelimi, kişinin kendi yeteneğine göre iyi performans gösterme hedefini belirtir (Vealey, 1986). Burton (1989) sonuç yönelimi ile ilgili iki olumsuz duruma vurgu yapmaktadır. Birincisi, sonuç hedefleri kontrol edilemez; örneğin, sporcular diğer sporcuların yeteneklerini veya hava koşullarını kontrol edemezler. İkincisi, hedef belirleme esnekliğini sınırlar. Bir sporcu hasta veya yaralı ise önceden ulaşılabilen bir hedef şimdi ulaşılmaz hale gelerek gerçekçi olmayan bir hedefe dönüşebileceğini savunmaktadır (Burton, 1989). Diğer yandan yarışmayı çatışma metaforunun merceğinden düşünenler için, nihai hedef kazanmaktır. Diğerleri için kazanma arzusu güçlü bir motive edici olabilir, ancak nihai hedef, yorucu mükemmellik arayışından geçmektedir (Shields vd., 2018). Bir anlamda belirli bir metaforu kullanma tercihinin kapsamı, kişinin yarışma yönelimi olarak adlandırılmaktadır (Shields vd., 2015).

İlerleyen yıllarda yarışma boyutları veya yönelimlerinin farklılaştığı görülmektedir (Vaughan ve Madigan, 2021). Orosz vd. (2018) sporcuların yarışmaya yönelik aşırı rekabetçi (sonucun araçları haklı çıkardığı güçlü bir sonuç yönelimi) veya kendini geliştirmeye yönelik (kendini geliştirmeye odaklanan ve başkaları/rakiplerle ilgilenmeyen) bir yaklaşıma doğru değişiklik gösterebileceğini savunmuşlardır. Yarışma yönelimini benimseyerek hareket eden sporcular, kazanmak ve başarılı olmak için oldukça motive hissetmeleri kişilerarası rekabetin birçok başarı durumu ve içsel başarı motivasyonunun doğal bir bileşeni olmasından kaynaklanmaktadır (Spence, vd., 1987).

Yarışma yönelimi ve sporda başarı motivasyonu konularını birlikte inceleyen ulusal ve uluslararası literatürde (Gill ve Deeter, 1988; Vealey, 1988; Ryckman ve Hamel, 1992; Hanrahan ve Biddle, 2002; Collier vd., 2010; Shields vd., 2015; Funk vd., 2016; Shields vd., 2016; Shields vd., 2018; Girard, 2020) çalışmaların yürütüldüğü gözlenmiştir. Atkinson'ın (1974) başarı motivasyonu teorisine göre, yüksek düzeyde başarı odaklı bireylerin, başarı durumlarına yaklaşmak için çok çalışarak çaba sarf ettiklerini ve başarısızlık karşısında ısrar ettiklerini belirtmektedir. Fakat bir dereceye kadar rekabet edebilirlik normal ve başarı çabalarının doğasında varken, aşırı rekabetçiliğin yersiz olduğunu özellikle de ters etki yapabileceği ifade edilmektedir (Thornton, vd., 2011). Dolayısıyla bazı sporcular için yarışma ortamındaki yönelim, kendileriyle ilgilenme ve tüm dikkatin kendilerine kaydığını hissetme düşüncesi, kişisel farkındalık ve dikkatlerinin artmasına neden olarak (Frost, 1991) başarı motivasyonunun gelişimine katkıda bulunduğu (Tiryaki ve Gödelek, 1997) savunulmaktadır.

Sporcuların yarışma ortamında başarı motivasyonlarını artıracak faktörlerin, aşırı rekabetçi bir tavırla rakipler karşısında kazanma duygusunun yanında iyi bir performans ortaya koyarak kendini geliştirmeyi düşünme (Vealey, 1986; Orosz vd. 2018) yönelimlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu düşüncelerden hareketle sporcuların hangi yarışma yönelimini tercih ederek başarı motivasyonunu sağladığı, cinsiyet, yaş gibi değişkenlerin ne oranda farklılık gösterdiği sorularına yanıt aramak ve yarışma sporlarına yönelim ile başarı

motivasyonu araştırmasına yönelik küresel alandaki çalışmaların sınırlı düzeyde olduğunu (Lochbaum vd., 2016) göz önünde bulundurarak çalışmanın önem arz ettiği söylenebilir. Bu kapsamda literatüre katkı sunmak için araştırmamızın amacı, sporcularda yarışmaya yönelim tercihlerinin başarı motivasyonlarına etkisini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nicel desenli betimsel modellerden ilişkisel tarama modeli ve değişkenler arasındaki ilişkiyi nedensellik olarak incelemesi yönüyle de çoklu regresyon analizini içermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Evren-Örneklem

Araştırmaya, 2022-2023 sezonu 2. lig takım sporlarında (futbol, basketbol, voleybol, hentbol) mücadele eden basit tesadüfi örnekleme yöntemi (Büyüköztürk vd., 2011) ile seçilen 148 kadın ($X_{yaş}=19,83\pm 2,14$) ve 171 erkek ($X_{yaş}=20,87\pm 2,07$) toplam 319 ($X_{yaş}=20,32\pm 3,45$) sporcu katılmış olup araştırmaya katkı sunmalarında gönüllülük anlayışına göre hareket edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, kişisel bilgi formu, Yarışma yönelimleri ölçeği ve Sporda başarı motivasyonu ölçeğinden faydalanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu;

Sporcuların demografik niteliklerini belirlemek için araştırmacının oluşturduğu cinsiyet, yaş, spor branşı, spor yaşı, haftalık spor yapma süresi gibi soruları içermektedir.

Yarışma Yönelimleri Ölçeği; Shields ve diğerleri (2015) tarafından geliştirilen 12 maddelik "Yarışma Yönelimleri Ölçeği", Gözmen Elmas ve Aşçı (2021) tarafından derlenerek 11 madde 2 alt boyuttan oluşmuştur. Alt boyutlardan ilki 5 ifadeden oluşan iş birliği, ikincisi 6 ifadeden oluşan çatışma alt boyuttur (Gözmen Elmas ve Aşçı, 2021). İşbirliği yönelimi, bir sporcunun bir yarışmaya hedef yönelimi ile mi yoksa kendisini ve takımın performansını artırmak için mi girdiğini ölçmektedir. Çatışma yönelimi barındıran sporcular ise sadece rakiplerini yenmek hedefiyle bir yarışmaya girmektedir (Shields, vd., 2015). Değerlendirmede 5'li likert ölçeğinden faydalanılmıştır. Anket soruları "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde cevaplandırılmıştır. Değerlendirmeler "1" ile "5" puan arasında yapılmıştır. Ölçeğin toplamından alınabilecek en düşük puan 11, en yüksek puan ise 55'tir. Ayrıca ölçeğin iş birliği alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan 25 iken, çatışma alt boyutunda en düşük puan 6, en yüksek puan 30'dur. Bu çalışmada spor yaralanması kaygı ölçeğinin Cronbach's alfa güvenilirlik katsayısı .75 olarak bulunmuştur.

Sporda Başarı Motivasyonu Ölçeği; Orijinal ölçek Willis (1982) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye uyarlama çalışması Tiryaki ve Gödelek (1997) aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarında güç gösterme güdüsü (GGG) on iki, başarılı olma güdüsü (BOG) on yedi ve başarısızlıktan kaçınma güdüsü (BKG) on bir madde olmak üzere toplam 40 madde 3 alt boyuttan oluşmaktadır (Tiryaki ve Gödelek, 1997). Değerlendirmede 5’li likert ölçeğinden faydalanılmıştır. Anket soruları “Hiçbir Zaman”, “Bazen”, “Çok Az”, “Oldukça Fazla”, “Her Zaman” şeklinde cevaplandırılmıştır. Değerlendirmeler “1” ile “5” puan arasında yapılmıştır. Ölçeğin toplamından alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan ise 200’dür. Ayrıca ölçeğin GGG alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 60, BOG alt boyutunda en düşük puan 17, en yüksek puan 85, BKG alt boyutunda ise en düşük puan 11 iken, en yüksek puan 55’dir. Bu çalışmada spor yaralanması kaygı ölçeğinin Cronbach’s alfa güvenirlik katsayısı .86 olarak bulunmuştur.

Araştırma Yayın Etiği

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu’nun 23.03.2023 tarihli 44 sayılı kararıyla etik yönden uygun olduğuna karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada takım sporcularında cinsiyet, yaş, spor branşı, spor yaşı, haftalık spor yapma süresi bağımsız değişken olarak belirlenip, tanımlayıcı istatistikleri, yüzde ve frekansları tablolar şeklinde verilmiştir. Takım sporcularında yarışma yönelimleri ölçeği alt boyut puanlarının ve sporda başarı motivasyonları ölçeği puanları dağılımının normalliği Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) katsayıları ile incelenmiştir. Araştırmanın ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları Cronbach Alpha güvenirlik analizi ile belirlenmiştir. Ölçeklerden alınan puanların her alt boyut için ilişki düzeyini saptamak amacıyla Pearson Korelasyon testi yapılmıştır. Araştırmada, takım sporcularının yarışma yönelimleri ve başarı motivasyonları arasındaki etkiyi belirlemek amacıyla regresyon analizinden faydalanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında: frekans dağılımları, sosyo-demografik nitelikler, yarışma yönelimleri ve başarı motivasyonları ile alt boyutlar açısından ilişki ve etkiyi incelemek amacıyla korelasyon ve regresyon tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

		f	%	N	\bar{X}	S	Min.	Max.
Cinsiyet	Kadın	148	46.4	319				
	Erkek	171	54.6	319				
Yaş				319	20,32	3.45		
Spor Branşınız	Futbol	62	19.4	319				
	Basketbol	74	23.2	319				
	Voleybol	99	31.0	319				
	Hentbol	84	26.3	319				
Spor Yaşı				319	6,90	5,25		

Haftalık Spor Süresi		319	7,25	4,23		
Yarışma Yönelimleri		319	37.36	8.04	16.00	55.00
	İş Birliği	319	20.50	4.10	5.00	25.00
	Çatışma	319	16.85	6.20	6.00	30.00
Başarı Motivasyonu		319	141.75	20.09	72.00	202.00
	Güç Gösterme Güdüsü	319	42.47	6.75	21.00	62.00
	Başarılı Olma Güdüsü	319	64.93	9.34	29.00	85.00
	Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü	319	34.34	8.29	15.00	55.00

Katılımcıların cinsiyete göre; %46,4'ü Kadın, %54,6'sı Erkek, yaş ($X_{\text{yaş}}=20,32\pm 3,45$) ortalaması, spor branşına göre; %19,4'ü futbol, %23,2'si basketbol, %31,0'ı voleybol, % 26,3 hentbolcu, spor yaşı ($X_{\text{sporyaş}}=6,90\pm 5,25$) ortalaması ve haftalık spor süresi ($X_{\text{haftalıksporsüresi}}=7,25\pm 4,23$) ortalaması belirtilmiştir (Tablo.1).

Verilerin dağılımının normalliğini tespit etmek yapılan normallik analizi sonucunda verilerin Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) katsayıları -2 ve +2 değerleri arasında olduğundan (Tabachnick ve Fidell, 2001) verilerin normal dağıldığı gözlenmiştir.

Tablo 2. Yarışma Yönelimleri ile Sporda Başarı Motivasyonu Korelasyon ve Anlamlılık Değerleri

Değişken	r/p	SBM	GGG	BOG	BKG
YYÖ	r	.479	.433	.414	.343
	p	.000**	.000**	.000**	.000**
İş Birliği	r	.456	.441	.533	.145
	p	.000**	.000**	.000**	.000**
Çatışma	r	.320	.270	.183	.349
	p	.000**	.000**	.000**	.000**

SBM: Sporda Başarı Motivasyonu, GGG: Güç Gösterme Güdüsü, BOG: Başarılı Olma Güdüsü, BKG: Başarısızlıktan Kaçınma Güdüsü, *p<0.05, **p<0.01

Pearson korelasyon testi sonuçlarına göre; YYÖ ile SBM arasında %5 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü orta düzeyde ($r=.479$, $p=.000$) ilişki tespit edilmiştir. YYÖ ile SBM'nin alt boyutlarından GGG ($r=.433$, $p=.000$), BOG ($r=.414$, $p=.000$) ve BKG ($r=.343$, $p=.000$) ile pozitif yönlü orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca YYÖ'nün alt boyutları olan iş birliği ($r=.456$, $p=.000$) ve çatışma ($r=.320$, $p=.000$) ile SBM arasında pozitif yönlü orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Yarışma Yönelimleri ile Sporda Başarı Motivasyonu Regrasyon ve Anlamlılık Değerleri

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	S.d.	β	t	p	R	R ²	p
YYÖ	SBM	1,19	.123	.479	9.72	.000**	.479	.230	.000**
	GGG	.725	.083	.4441	8.74	.000**	.441	.194	.000**
İş Birliği	BOG	1.21	.108	.533	11.22	.000**	.533	.284	.000**
	BKG	.292	.112	.145	2.60	.010*	.145	.021	.010*
Çatışma	GGG	.293	.059	.270	4.98	.000**	.270	.073	.000**
	BOG	.276	.083	.183	3.32	.001**	.183	.034	.001**
	BKG	.466	.070	.349	6.63	.000**	.349	.122	.000**

*p<0.05, **p<0.01

Regrasyon testi sonuçlarına göre; YYÖ ile SBM arasındaki etkinin belirlenmesine yönelik yapılan regrasyon analizi sonucunda, % 5 anlamlılık düzeyinde kurulan regrasyon modelinin $p < .05$ anlamlı olduğu görülmüştür. YYÖ'nün SBM'ye pozitif anlamlı zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Modelin açıklama gücü olarak ifade edilen R^2 değeri .230 olarak hesaplanmıştır. ($R = .479$; $R^2 = .230$; $p = .000$). Bu değer, SBM değişkeninin (varyansın) %23'ünün modeldeki bağımsız değişken olan, YYÖ tarafından açıklandığını göstermektedir. Regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişkenin beta katsayısı $\beta = .479$ ($p = .000$) olarak tespit edilmiştir. Buna göre YYO $p < .05$ olduğu için SBM üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. İş birliği ile GGG, BOG ve BKG arasındaki etkinin tespit edilmesine dair yapılan regrasyon analizi incelendiğinde, % 5 anlamlılık düzeyinde kurulan regrasyon modelinin $p < .05$ anlamlı olduğu belirlenmiştir. İş birliği yöneliminin GGG ($R = .441$; $R^2 = .194$; $p = .000$), BOG ($R = .533$; $R^2 = .284$; $p = .000$) ve BKG ($R = .145$; $R^2 = .021$; $p = .000$)'ye pozitif anlamlı zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Çatışma ile GGG, BOG ve BKG arasındaki etkinin tespit edilmesine dair yapılan regrasyon analizi incelendiğinde, % 5 anlamlılık düzeyinde kurulan regrasyon modelinin $p < .05$ anlamlı olduğu belirlenmiştir. Çatışma yöneliminin GGG ($R = .270$; $R^2 = .073$; $p = .000$), BOG ($R = .183$; $R^2 = .034$; $p = .001$) ve BKG ($R = .349$; $R^2 = .122$; $p = .000$)'ye pozitif anlamlı zayıf düzeyde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Takım sporcularının yarışma yönelimi ölçeği toplam puan ($r = .479$, $p = .000$) iş birliği ($r = .456$, $p = .000$) ve çatışma ($r = .320$, $p = .000$) alt boyutları ile sporda başarı motivasyonu toplam puanı arasında pozitif anlamlı orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Buna göre iş birliği ve çatışma düzeyi artıkça başarı motivasyonlarının arttığı ortaya çıkmıştır. Yarışma yönelimi ölçeği toplam puanı ($r = .433$, $p = .000$), iş birliği ($r = 0,441$, $p = .000$), çatışma ($r = 0,270$, $p = .000$) alt boyutları ile sporda başarı motivasyonu ölçeği alt boyutlarından güç gösterme güdüsü arasında pozitif anlamlı orta düzeyde ilişki belirlenmiştir (Tablo 2). Buna göre iş birliği ve çatışma düzeyi artıkça güç gösterme güdüsünün arttığı tespit edilmiştir. Yarışma yönelimi ölçeği toplam puanı ($r = .414$, $p = .000$), iş birliği ($r = 0,533$, $p = .000$), çatışma ($r = 0,183$, $p = .000$) alt boyutları ile sporda başarı motivasyonu ölçeği alt boyutlarından başarılı olma güdüsü arasında pozitif anlamlı orta düzeyde ilişki saptanmıştır (Tablo 2). Bu durum iş birliği ve çatışma düzeyi artıkça başarılı olma güdüsünün arttığını ortaya koymuştur. Yarışma yönelimi ölçeği toplam puanı ($r = .343$, $p = .000$), iş birliği ($r = 0,145$, $p = .000$), çatışma ($r = 0,349$, $p = .000$) alt boyutları ile sporda başarı motivasyonu ölçeği alt boyutlarından başarısızlıktan kaçınma güdüsü arasında pozitif anlamlı orta düzeyde ilişkiye ulaşılmıştır (Tablo 2). Bu durum iş birliği ve çatışma düzeyi artıkça başarısızlıktan kaçınma güdüsünün arttığını göstermiştir.

Genel anlamda bakıldığında, takım sporcularının yarışma içerisinde iş birliği veya çatışma çözme yönelimlerine göre hareket etmesi, gücünü ön plana çıkarma isteğinin doğmasına, başarılı olmaya yönelik tutum sergilemesine ve hem takımı hem de kendisi adına başarısızlık yaşamaktan kaçınmasını sağlayan motivasyonu kazanmasına olumlu yönde destek olduğu söylenebilir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda, işbirliği yönelimi hem içsel hem de dışsal motivasyon ile orta derece güçlü pozitif ilişkiye sahip olduğu (Funk vd., 2016), işbirliği ile çatışma yönelimi arasında zayıf, ancak istatistiksel olarak anlamlı, pozitif bir ilişki olduğu (Girard, 2020), hem işbirliği hem de çatışma yönelimlerinde yüksek puan alan sporcuların yarışma esnasında iki yönelim arasında

geçiş yapmayı dolaylı olarak öğrendiği (Shields vd., 2018), Yarışma yönelimi, sosyal ve psikolojik sağlığın çeşitli göstergeleri olan benlik saygısı, başarı, bağlılık, bağışlama, başkalarının refahı için endişe ile pozitif korelasyon gösterirken, nevrozizm, baskınlık ve saldırganlık ile negatif ilişki içerisinde olduğu, (Ryckman ve Hamel, 1992; Collier vd., 2010), başarının sporda diğerlerinden daha iyi olmak veya rakibi yenmek olarak tanımlandığı kazanma yöneliminin başarı motivasyonu ile ilişkili olduğunu (Gill ve Deeter, 1988; Hanrahan ve Biddle, 2002) vurgulayarak çalışmayı destekler nitelikte sonuçlara ulaştıkları söylenebilir.

Regrasyon analizi sonuçları incelendiğinde, yarışma yönelimi varyansının % 23.0'ünün ($R^2 = 0,230$) başarı motivasyonları tarafından açıklandığı görülmektedir (Tablo 3). Buna göre, takım sporcularının başarı motivasyonları tatmin edildiği takdirde, yarışma yönelimi olumlu olarak etkilenmektedir. İş birliği varyansının % 19.4'ünün ($R^2 = 0,194$) GGG, % 28.4'ünün ($R^2 = 0,284$) BOG ve % 2.0'sinin ($R^2 = 0,021$) BKG tarafından açıklandığı belirlenmiştir (Tablo 3). Buna göre, takım sporcularının GGG, BOG ve BKG seviyeleri tatmin edildiği durumda, iş birliği yönelimi olumlu etki göstermektedir. Çatışma varyansının % 7.3'ünün ($R^2 = 0,073$) GGG, % 3.4'ünün ($R^2 = 0,34$) BOG ve % 12.2'sinin ($R^2 = 0,122$) BKG tarafından açıklandığı tespit edilmiştir (Tablo 3). Buna göre, takım sporcularının GGG, BOG ve BKG seviyeleri karşılandığı takdirde, çatışma yöneliminin olumlu etkilendiği ifade edilmektedir.

Araştırmacılara göre işbirliğine dayalı yarışma yöneliminin sürekli ve uzun vadeli başarıyı desteklediğini (Shields vd., 2015; Shields vd., 2016) yarışma yöneliminin içsel motivasyonun çok iyi bir yordayıcısı olduğunu (Funk vd., 2016) düzenlenecek olan yarışmanın seviyesi arttıkça yarışma yönelimlerinde değişiklikler olabileceği (Girard, 2020), sporcuların daha başarılı ve deneyimli hale geldikçe daha güçlü bir performans yönelimi ve daha zayıf bir sonuç yönelimi sergilediklerini (Vealey, 1988) ortaya koymuşlardır.

Araştırmada yarışma yöneliminin alt boyutları olan iş birliği ve çatışma yönelimi problemin çözümüne dair konunun detaylı ele alınmasını sağladığı görülmektedir. Takım sporcularının yarışma içerisindeki yönelimlerinin başarı motivasyonları açısından değerlendirildiğinde, hem ilişkisel hem de etki bakımından birbiriyle doğru orantılı sonuçların ortaya çıktığı savunulabilir. Genel anlamda sporcuların yarışma içerisinde rakiplerine karşı takım halinde hareket ederek başarı motivasyonunu sağlayıp kazanma eğiliminde oldukları söylenebilir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, sporcuların yarışmaya yönelim biçimlerinin başarıya ulaşma noktasında sergiledikleri motivasyonun önemli bir yordayıcısı olduğu kanısına varılabilir.

ÖNERİLER

Bu bilgiler ışığında takım sporcularının yarışmaya yönelme tutumları başarı motivasyonlarını etkilemesinin performanslarına yansıtacağı düşünüldüğünde, spor psikologları ve antrenörler gerekli izleme ve takip sürecini sağlayıp birebir iletişim kurarak problemin çözümüne yönelik adımlar atmalıdır. Sporcuların hangi yönelimi tercih ettiklerinde daha fazla motivasyon sağladıklarını belli bir süre zarfında tespit ederek o noktaya yoğunlaşım alışkanlık kazanmaları sağlanabilir. Bu konu kapsamında bireysel sporcular üzerine çalışmalar yapılarak takım sporcularında elde edilen sonuçların benzer ve farklı yönleri karşılaştırılabilir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir. Makalenin etik kurul izni Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Üniversitesi/Yayın Etiği Kurulu tarafınca 23.03.2023 tarih 44 sayılı kararı ile alınmıştır”

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Atkinson, J. W. (1974). The mainsprings of achievement-oriented activity. In J. W. Atkinson & J. O. Raynor (Eds.), *Motivation and achievement* (pp. 13-41). Halstead.
- Burton, D. (1989). Winning isn't everything: examining the impact of performance goals on collegiate swimmers' cognitions and performance. *Sport Psychologist*, 3(2), 105-132. <https://doi.org/10.1123/tsp.3.2.105>
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem A.
- Collier, S., Ryckman, R. M., Thornton, B., & Gold, J. A. (2010). Competitive personality attitudes and forgiveness of others. *Journal of Psychology*, 144(6), 535-543. <https://doi:10.1080/00223980.2010.511305>
- Funk, C. D., Shields, D. L., & Bredemeier, B. L. (2016). Contesting orientations, self-determined motivation, and sportpersonship: Further validation of the contesting orientations scale. *Psychology of Sport & Exercise*, 27, 66–77. <https://doi:10.1016/j.psychsport.2016.08.005>
- Foster, W. K. (1984). Cooperation in the game and sport structure of children: One dimension of psychosocial development. *Education*, 105(2), 201-205.
- Frost, R. O. & Henderson, K. J. (1991). Perfectionism and reactions to athletic competition. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(4), 323- 335. <https://doi.org/10.1123/jsep.13.4.323>
- Gill, D. L. & Deeter, T. E. (1988). Development of the sport orientation questionnaire. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59(3), 191–202. <https://doi.org/10.1080/02701367.1988.10605504>
- Girard, M. P. (2020). *Character development: an examination of contest orientation, peer motivational climate, and moral disengagement in youth sport*. Unpublished Master's thesis, A&M University, Texas.
- Gözmen Elmas, A. & Aşçı, F. H. (2021). Yarışma yönelimleri ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 470-476. <https://doi: 10.5336/sportsci.2021-82210>
- Hanrahan, S. J., & Biddle, S. J. H. (2002). Measurement of achievement orientations: Psychometric measures, gender, and sport differences. *European Journal of Sport Science*, 2(5), 1–12. <http://dx.doi.org/10.1080/17461390200072502>
- Lochbaum, M., Çetinkalp, Z. K., Graham, K. A., Wright, T. & Zazo, R. (2016). Task and ego goal orientations in competitive sport: a quantitative review of the literature from 1989 to 2016. *Kinesiology*, 48(1), 3-29. <https://doi.org/10.26582/k.48.1.14>

- Orosz, G., Tóth-Király, I., Büki, N., Ivaskevics, K., Bóthe, B., & Fülöp, M. (2018). The four faces of competition: The development of the multidimensional competitive orientation inventory. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-16. <https://doi:10.3389/fpsyg.2018.00779>
- Ryckman, R. M., & Hamel, J. (1992). Female adolescents' motives related to involvement in organized team sports. *International Journal of Sport Psychology*, 23(2), 147-160.
- Ryckman, R. M., Thornton, B., & Gold, J. A. (2009). Assessing competition avoidance as a basic personality dimension. *The Journal of Psychology*, 143(2), 175-192. <https://doi:10.3200/JRLP.143.2.175-192>
- Shields, D. L., Funk, C. D., & Bredemeier, B. L. (2015). Contesting orientations: Measure construction and the prediction of sportpersonship. *Psychology of Sport and Exercise*, 20, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.03.008>
- Shields, D. L., Funk, C. D., & Bredemeier, B. L. (2016). Testing contesting theory: Conceptual metaphors and prosocial behavior. *Psychology of Sport and Exercise*, 27, 213-221. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2016.09.001>
- Shields, D. L., Funk, C. D., & Bredemeier, B. L. (2018). Can contesting orientations predict grittier, more self-controlled athletes?, *The Journal of Positive Psychology*, 13(5), 440-448. <https://doi.org/10.1080/17439760.2017.1350738>
- Spence, J. T., Helmreich, R. L., & Pred, R. S. (1987). Impatience versus achievement strivings in the type a pattern: Differential effects on students' health and academic achievement. *Journal of Applied Psychology*, 72(4), 522-528. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.72.4.522>
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. baskı). Allyn and Bacon.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı.). Allyn and Bacon.
- Tiryaki, Ş. & Gödelek, E. (1997). *Spora özgü başarı motivasyonu ölçeğinin Türk sporcuları için uyarlanması çalışması*. I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Ankara: Bağırhan.
- Thornton, B., Ryckman, R. M., & Gold, J. A. (2011). Competitive orientations and the type a behavior pattern. *Psicology*, 2(5), 411-415. <https://doi:10.4236/psych.2011.25064>
- Vaughan, R. S. & Madigan, D. J. (2021). The winner takes it all: The mediating role of competitive orientations in the dark triad and sport task performance relationship. *European Journal of Sport Science*, 21(8), 1183-1192. <https://doi.org/10.1080/17461391.2020.1825822>
- Vealey, R. (1986). Conceptualization of sport-confidence and competitive orientation: Preliminary investigation and instrument development. *Journal of Sport Psychology*, 8(3), 221-246. <https://doi.org/10.1123/jsp.8.3.221>
- Willis, J. D. (1982). Three Scales to Measure Competition-related Motives in Sports, *Journal of Sport Psychology*, 4(4), 338-353. <https://doi.org/10.1123/jsp.4.4.338>